

Benader wetenschap breder dan alleen economisch

Altijd weer die innovatie

Bernard Wientjes ziet de wetenschap als iets puur economisch. De wetenschap heeft een veel bredere waarde, betogen **Ingrid Robeyns** en **Peter-Paul Verbeek**.

De Nederlandse wetenschap bevindt zich steeds meer in de greep van een economische benadering. Kennis moet worden ontwikkeld om de economie te versterken. We zijn het normaal gaan vinden dat wetenschap voortdurend in één adem wordt genoemd met innovatie, zo normaal zelfs dat voorzitter Bernard Wientjes van ondernemingsorganisatie VNO-NCW onlangs in onlinenieuwsmagazine *ScienceGuide* liet optekenen dat het hele wetenschapsbeleid zou moeten worden overgeheveld naar het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I).

Wientjes negeert dat veel wetenschappelijk onderzoek zeer waardevol is, maar niet economisch nuttig op korte termijn. Daar kan EL&I dus niets mee. Of laten we EL&I beslissen of we in onze samenleving onderzoek willen doen naar antieke geschiedenis, ecosystemen, het sterrenstelsel of morele filosofie?

Waarom zou de bijdrage van de wetenschap aan innovatie zo'n enorme prioriteit moeten krijgen? De sociale sector, die veel samenwerkt met wetenschappers om maatschappelijke problemen op te lossen, zou het wetenschapsbeleid misschien wel willen onderbrengen bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Milieuorganisaties zien vast wel iets in een fusie van het wetenschapsbeleid met het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

De maatschappelijke betekenis van wetenschap reikt veel verder dan de economie. Wetenschap helpt ons om onszelf en de wereld om ons heen beter te begrijpen. De wetenschappelijke manier van denken, met haar onderzoekende houding en zelfkriek, speelt een centrale rol in de vorming van jonge mensen. Wetenschap draagt bij aan welzijn en gezondheid, aan de kwaliteit van politieke besluitvorming en aan het behoud

van cultureel erfgoed. Al deze vormen van waarde kan de wetenschap alleen maar realiseren als ze zich vrij kan blijven ontwikkelen. Onderzoek doen is onvoorspelbaar. Resultaten laten zich niet afdwingen. Toepasbaarheid is niet vanzelfsprekend.

Om recht te doen aan deze eigen aard van de wetenschap is het van groot belang dat ze is ondergebracht in een ministerie dat zich primair bekommert om de wetenschap zelf en de toepassingen ervan laat financieren uit budgetten die hiervoor bedoeld zijn. Bovendien zijn onderzoek en onderwijs onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het wetenschapsbeleid hoort daarom thuis bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Wientjes vindt ook dat universiteiten meer zouden moeten worden beloond voor promoties in de gebieden

Wientjes vergeet de waarde van alfa- en gammawetenschap

van de topsectoren die dit kabinet heeft ingesteld om de wetenschap en het bedrijfsleven beter te laten samenwerken – en die hij ten onrechte geheel laat samenvallen met de bètawetenschappen. Dit voorstel toont pijnlijk hoe beperkt de instrumenteel economische zinswijze is. De alfa- en gammawetenschappen hebben maatschappelijk immers minstens zo veel waarde als de bètawetenschappen. De problemen van de multiculturele samenleving en terrorismebestrijding en een beter grip van onze geschiedenis zitten niet in de topsectoren, maar vergen wel wetenschappelijk onderzoek.

De instrumenteel economische visie verdrukt niet-economische waarden van wetenschap. De eerste gevolgen van het topsectorenbeleid tonen dit al. Omdat het topsectorenbeleid niet alleen wordt gefinancierd uit het innovatiebudget, maar ook uit het wetenschapsbudget, blijft er aanmerkelijk minder financiering over voor fundamenteel onderzoek, zeker voor disciplines die buiten de topsec-

toren vallen. De wetenschap kent een rijker palet aan waarden. Ze kan bijdragen aan oplossingen voor grote maatschappelijke kwesties als klimaatverandering, verzuring van oceanen, religieuze en etnische conflicten, demografische ontwikkelingen en de armoede waarin twee miljard mensen leven. Ook de academische disciplines die zich buigen over zingeving, duiding en moraliteit voorzien in een maatschappelijke behoefte.

De brede visie op wetenschap die wij wensen, laat ruimte voor al deze vormen van maatschappelijke waarde en zeker ook voor de waarde van wetenschap op zichzelf: de zoektocht naar nieuwe fundamentele kennis waarvan we niet weten of die ons ooit iets zal opleveren, maar die ons wel helpt om onszelf en het universum beter te begrijpen.

De brede visie op wetenschap die wij wensen reduceert wetenschappers niet tot innovatiemachines en dienstmaagden van bedrijven. Ze behandelt hen als vakmensen die worden gedreven door hun persoonlijke integriteit, een gedisciplineerde zoektocht naar inzicht en waarheid en het streven om als wetenschapper een bijdrage te leveren aan een betere wereld. Eén van de vormen van die bijdrage is economisch – maar er zijn er veel meer.

De brede visie op wetenschap die wij wensen, spreekt wetenschappers aan op hun verantwoordelijkheid en verwacht dat ze zich inspannen voor het aanpakken van maatschappelijke problemen en het verbeteren van onze welvaart en ons welzijn. Eén manier om dit te doen is samenwerking met bedrijven, maar als dat de enige manier wordt, gaat de Nederlandse wetenschap een sombere toekomst tegemoet. Ironisch genoeg zal de Nederlandse innovatie op de langere termijn hetzelfde lot beschoren zijn.

Ingrid Robeyns is hoogleraar wijsbegeerte aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Peter-Paul Verbeek is hoogleraar wijsbegeerte aan de Universiteit Twente. Ze schrijven dit artikel namens de vijftig leden van De Jonge Akademie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).